

Dosarul nr. 2ra-348/22
2-11015862-01-2ra-04042022

Prima instanță, Judecătoria Cahul, sediul Central (jud: M. Bușuleac)
Instanța de apel, Curtea de Apel Cahul (jud: G. Vavrin, T. Berdilă, I. Dănăilă)

ÎNCHEIERE

15 iunie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Dumitru Mardari
Victor Burduh
Mariana Pitic

examinând chestiunea privind admisibilitatea recursurilor declarat de Agenția Relații Funciare și Cadastru și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva lui Materi Maria, intervenient accesoriu Centrul pentru drepturile Omului, Ministerul Economiei al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la exproprierea terenului agricol pentru cauză de utilitate publică de interes național,

împotriva deciziei din 09 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, prin care au fost respinse apelurile declarate de Agenția Relații Funciare și Cadastru și de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și a fost menținut hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătoriei Cahul, sediul Central,

c o n s t a t ă:

La 06 decembrie 2011, Agenția Relații Funciare și Cadastru a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Matei Maria solicitând exproprierea terenului agricol pentru cauză de utilitate publică de interes național.

În motivarea acțiunii a indicat că, în conformitate cu Legea nr. 176-XVI din 10 iunie 2008 privind declararea utilității publice a lucrărilor de interes național, terenul agricol cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața totală de 0,6003 ha, amplasat în satul Giurgiulești raionul Cahul, înregistrat la Oficiul Cadastral Teritorial Cahul la data de 26 noiembrie 2002, este supus exproprierii pentru cauză de utilitate publică de interes național pentru construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 186 din 09 martie 2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, Agenția Relații Funciare și Cadastru este împuternicită să asigure prin intermediul

întreprinderilor subordonate realizarea prevederilor Legii nr. 176-XVI din 10 iunie 2008, precum și asigurarea controlului comisiei pentru soluționarea întâmpinărilor expropriațiilor la propuneri de expropriere, aprobat prin hotărârea menționată.

A menționat că, în urma activității comisiei, în baza art. 9 din Legea nr. 488-XVI din 08 iulie 1999 și conform Hotărârii Guvernului nr. 186 din 09 martie 2009, prin scrisoarea nr. 36-01-08/1639 din 18 august 2010, Agenția a prezentat oferta de expropriere a terenului agricol privat, cu număr cadastral xxxxx cu suprafața totală de 0,6083 ha la prețul de despăgubire calculat în suma de 46844,55 de lei, determinat în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

A comunicat că pârâtul Matei Maria nu a acceptat oferta și întâmpinarea prevede dezacordul la ofertă, solicitând transmiterea terenului în arendă.

Potrivit art. 11 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică și în temeiul Hotărârii Guvernului, Valeriu Ghidu a fost invitat la ședința pentru soluționarea întâmpinărilor expropriațiilor la propunerile de expropriere pe data de 27 octombrie 2010, invitația nr. 36/01-08/2164 din 22 octombrie 2010.

Astfel, în cadrul ședinței, expropriatul a solicitat schimbarea terenului cu echivalentul amplasat în municipiul Chișinău.

Părțile au ajuns la un acord comun, că pentru a lua decizia în fond asupra subiectului este necesară o examinare suplimentară și consultarea cu Guvernul privind posibilitatea oferirii unui alt teren agricol.

A precizat că, în baza art. 9 din Legea nr. 488-XVI din 8 iulie 1999, după consultațiile cu organele administrației publice, Comisia nu a acceptat întâmpinarea expropriatului (scrisoare nr. 36/01-08/2280 din 01 noiembrie 2010), și prin oferta repetată nr. 36-01-08/1038 din 06 iunie 2011 privind exproprierea terenului agricol proprietatea privată, a fost propus în schimb la discreția expropriatului, un alt teren echivalent din cele existente, proprietate a statului, amplasate în unele din UAT: sat. Sadova r-nul Călărași, sat. Sculeni r-nul Ungheni, sat. Plopi r-nul Cantemir, sat. Cairaclia r-nul Taraclia.

A specificat că potrivit procesului –verbal nr. 5 din 26 iulie 2011, s-a constatat că nu s-a ajuns la un acord comun cu proprietarul obiectivului exproprierii și actele au fost expediate Agenției Relații Funciare și Cadastru pentru soluționarea exproprierii prin intermediul instanței de judecată.

Și-a întemeiat pretențiile în baza dispozițiilor art. 13, 14 din Legea nr. 488- XVI din 8 iulie 1999 exproprierii pentru cauză de utilitate publică, art. 17 din Legea nr. 1308 din 25 iulie 1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, art. 337, 694 Cod civil, art. 166-269 CPC.

A solicitat exproprierea terenului agricol cu suprafața de 0,6003 ha cu numărul cadastral 9420102037, deținut cu drept de proprietate privată de Matei Maria în folosul statului cu restituirea plății cuantumului despăgubirii în suma 49 611,66 de lei din contul bugetului de stat.

Prin încheierea din 05 iunie 2012 a Judecătorei Cahul, în proces a fost atras Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Centrul pentru drepturile omului, în calitate de intervenienți accesorii.

Prin încheierea din 04 octombrie 2013 a Judecătorei Cahul a fost dispusă efectuarea expertizei în cadrul comisiei.

Prin încheierea din 18 decembrie 2019 a Judecătorei Cahul, sediul Central a fost reluat procesul.

Prin hotărârea Judecătorei Cahul, sediul Central din 12 ianuarie 2021, s-a admis acțiunea înaintată de Agenția Relații Funciare și Cadastru. S-a expropriat pentru cauză de utilitate publică de interes național, în folosul statului, terenul agricol cu suprafața de 0,6003, nr. cadastral xxxxx, proprietate a lui Matei Maria, cu încasarea din bugetul de stat în beneficiul lui Matei Maria, a sumei de 270 135 lei. S-a încasat din bugetul de stat, în folosul lui Matei Maria, suma de 1550 lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

La 26 ianuarie 2021, Agenția Relații Funciare și Cadastru, a depus cerere de apel nemotivată iar la 12 august 2021 a declarat apel motivate împotriva hotărârii Judecătorei Cahul, sediul central, din 12 ianuarie 2021, solicitând casarea parțială a acesteia, în partea încasării în beneficiul lui Matei Maria a sumei de 270 135 lei și emiterea unei noi hotărâri prin care, cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru să fie admisă integral, conform cerințelor înaintate.

La 12 februarie 2021, Ministerului Finanțelor al RM a depus apel nemotivat iar la 02 iulie 2021 a declarat apel motivat împotriva hotărârii Judecătorei Cahul, sediul central, din 12 ianuarie 2021, solicitând casarea parțială a acesteia, în partea încasării în beneficiul lui Matei Maria a sumei de 270 135 lei.

Prin decizia din 09 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, au fost respinse apelurile declarate de Agenția Relații Funciare și Cadastru și Ministerul Finanțelor al RM și a fost menținută hotărârea Judecătorei Cahul, sediul Central, din 12 ianuarie 2021.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a menționat că prima instanță corect a aplicat coeficientul în mărime de 4500 lei pentru o unitate, or, acordare daunei compensații mai mici ar fi una discriminatorie, oferită intimetei Matei Maria pentru terenul cu numărul cadastral xxxxx, situat în extravilanul satului Giurgiulești, r-nul Cahul, și corect a încasat din bugetul de stat în beneficiul lui Matei Maria suma de 270 135 de lei, aceasta fiind o sumă rezonabilă.

Astfel, prin prisma prevederilor art. 46 din Constituția RM și în coroborare cu art. 123 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în acest sens făcând referire la o cauză similară, finalizată prin încheierea de inadmisibilitate a Curții Supreme de Justiție din 28 octombrie 2020, curtea de apel a constatat că prima instanță corect a ajuns la concluzia că intimetei urmează să-i fie achitată o despăgubire în mărime de 270 135 lei, reieșind din prețul de 4 500 lei, pentru un ar de pământ.

Cu referire la argumentele apelantei - Agenția Relații Funciare și Cadastru, că în urma neexpropriării terenului agricol în litigiu, statul riscă să nu-și onoreze obligațiunile asumate prin Acordul de investiții „Cu privire la Portul Internațional Liber Giurgiulești”, încheiat dintre Guvernul Republicii Moldova și investitorii străini, Curtea de Apel Cahul

a remarcat că obligațiunile asumate de către stat, nu urmează a fi realizate în detrimentul drepturilor și intereselor legitime ale intimății.

Cu referire la argumentele apelantului - Ministerul Finanțelor al RM, privind necesitatea dispunerii de către instanța de fond a efectuării unei expertize pentru stabilirea valorii terenului litigios, Curtea de Apel Cahul a menționat că, deși instanța de fond a dispus efectuarea expertizei judiciare pentru stabilirea prețului real al terenului în litigiu, aceasta nu a fost efectuată din cauza neachitării de către Agenția Relații Funciare și Cadastru, a serviciilor de efectuare a expertizei.

La 01 martie 2022, prin intermediul oficiului poștal, Agenția Relații Funciare și Cadastru a declarat recurs împotriva deciziei din 09 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, solicitând admiterea acestuia, casarea parțială a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe în partea încasării din contul bugetului de stat a mijloacelor bănești cu titlu de expropriere, cu emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

În susținerea acestuia a menționat că, la stabilirea cuantumului despăgubirii, instanțele de judecată ierarhic inferioare au aplicat în mod eronat legea și anume art. 17 alin. (1) și (2) din Legea nr. 1308-XIII din 25 iulie 1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului.

Sunt lipsite de temei juridic afirmațiile intimaților referitor la faptul că obiectul supus exproprierii, al proprietarilor, a fost exclus din circuitul agricol și are destinația grădini, deoarece destinația terenurilor în cauză nu a fost modificată reglementar, iar intimații nu au compensat pierderile cauzate de excluderea lor din circuitul agricol la momentul respectiv, fapt ce decade necesitatea compensării sumei menționate în referința intimatului.

Reieșind din situația creată, de către instanță urmează a fi luat în considerație faptul că în cazul când nu va avea loc transmiterea terenurilor în cauză în termeni proximi, statul nu-și va onora obligațiunile asumate prin Acordul de investiții „Cu privire la Portul Internațional Liber Giurgiulești” dintre Guvernul Republicii Moldova și investitorii străini, semnat la Chișinău la 29 decembrie 2004.

Astfel, există riscul adresării investitorilor străini în instanțele de arbitraj pentru recuperarea prejudiciului material cauzat, pierderii oportunității investiționale și prejudicierii imaginii statului, agravării climatului investițional național și, evident, prejudicierea bugetului statului.

La 07 martie 2022, prin intermediul, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei din 09 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, solicitând admiterea acestuia, casarea parțială a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe în partea încasării din contul bugetului de stat a mijloacelor bănești cu titlu de expropriere și cheltuieli de asistență juridică.

În motivarea recursului, având în vedere faptul că art. 15 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, stabilește expres că valoarea obiectului exproprierii se stabilește de către experți, prin intermediul unui raport de expertiză, iar art. 148 CPC, stipulează că pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei,

tehnicii, meșteșugurilor artizanale și din alte domenii, apărute în proces, care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea unei expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu, a considerat că raportul scris al specialistului nu poate înlocui un raport de expertiză.

Respectiv, atât prima instanță, cât și instanța de apel în mod eronat și neîntemeiat au admis pretențiile formulate de pârâtă.

A menționat că în lipsa materialului probatoriu de bază necesar pentru aprecierea obiectivă a valorii bunurilor imobile care constituie obiect al exproprierii, instanțele de judecată au apreciat în baza propriilor criterii, cu derogare de la condițiile imperative instituite prin lege, valoarea acestor bunuri imobile, fapt care atrage netemeinicia hotărârilor emise.

În acest sens, a precizat că din materialele cauzei se atestă că Agenția Relații Funciare și Cadastru, acționând în calitate de reclamant în baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 186/2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, nu a formulat și susținut o acțiune de expropriere la suma dispusă de instanțele de judecată ierarhic inferioare prin hotărârile judecătorești.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că copia deciziei recurate a fost expediată în adresa părților la 10 ianuarie 2022, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire (f. d. 30 vol. VIII), însă careva date care ar confirma recepționarea acesteia de către recurenți la materialele dosarului lipsesc.

Astfel, se constată că recurenții s-au conformat prevederilor legale și au declarat recursuri la 01 martie 2022 și respectiv, la 07 martie 2022 în termenul legal

Examinând temeiurile recursurilor în raport cu materialele cauzei civile, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile sunt inadmisibile, din următoarele motive.

În conformitate cu art. 432 din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;
- c) a interpretat în mod eronat legea;
- d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

- a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;

b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;

c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;

d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;

e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;

f) hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Temeiurile prevăzute la alin. (3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile declarate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Agenția Relații Funciare și Cadastru nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Prin urmare, argumentele invocate în cererile de recurs nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural de către instanța de apel, respectiv, nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că recursul exercitat asupra deciziilor instanțelor de apel are caracter nedevalidativ și controlul judiciar se circumscrie doar asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se în exclusivitate doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează și faptul că procedura admisibilității constă în verificarea faptului dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție notează că conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului recursurile trebuie să fie efective, adică să fie capabile să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, la fel recursul trebuie să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (*cauza Rebai și alții contra Franței, nr. 26561/1995 din 25 februarie 1995*), pe când în recursurile depuse de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Agenția Relații Funciare și Cadastru asemenea aspecte nu se regăsesc.

În circumstanțele menționate, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera recursurile declarate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Agenția Relații Funciare și Cadastru ca inadmisibile.

În conformitate cu art. 431 alin. (2), 433 lit. a) și art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Recursurile declarate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva deciziei din 09 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, se consideră inadmisibile.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Dumitru Mardari

judecătorii

Victor Burduh

Mariana Pitic